THEMA 92 - HOUT 24 : HOUTEN GRAFGIFTEN

accessoires - decoraties - geschenken op het graf

INLEIDING : GRAFGIFTEN

grafgiften *in* het graf

Van oudsher heeft men zijn doden grafgiften meegegeven in het graf. In Prehistorie en Oudheid was dat duidelijk bedoeld vanuit het geloof in een hiernamaals. De voorwerpen, zoals voedsel, potten met voorwerpen, wapens (speren, zwaarden) en sieraden (oorringen, kettingen) moesten de doden in het hiernamaals helpen om te overleven of om comfortabel door te kunnen leven.

De bekendste voorbeelden zijn de graven van de Egyptische farao Toetanchamon (ca. 1345-1323 v.Chr.) en de Chinese keizer Qin Shi Huangdi (259-210 v.Chr.). In het graf van Toetanchamon werden meer dan 5.000 schatten en gebruiksvoorwerpen aangetroffen. Het graf van Qin Shi Huangdi bevatte o.a. een terracottaleger met meer dan 8.000 kleisoldaten en paarden.

Drents Museum 2008 - Het Terracotta Leger van Xi'an - Schatten van de eerste keizers van China.

Op zo'n grote schaal is het (waarschijnlijk) niet meer gebeurd, maar kleine grafgiften zijn altijd meegegeven in het graf. En als een enkele keer iets groots als een motor of een auto mee werd begraven, was dat wereldnieuws. In 2014 werd de Amerikaan Billy Standley uit Mechanicsburg, Ohio zittend op zijn geliefde *Harley-Davidson Electra Glide* in het graf gelegd.
In 1977 werd de Amerikaanse miljonair en societyfiguur Sandra West, gekleed in een kanten nachthemd, in haar favoriete lichtblauwe *Ferrari 330 America* uit 1964 op de Alamo Masonic Cemetery in San Antonio (Texas) begraven. De auto met haar lichaam werd in een grote betonnen kist geplaatst om diefstal te voorkomen.
In 2026 liet de familie van een overleden rijke zakenman hem begraven in zijn eigen zwarte *Mercedes-Benz S-Klasse*, waarde zo'n € 40.000.

uit: Archeologisch onderzoek Eindhoven - Oude Toren

In de periode tussen 1800 en 2000 veranderden de gewoonten rondom grafgiften sterk door secularisering, wereldoorlogen en veranderende uitvaartwetgeving. Waar men in de 19e eeuw vooral religieuze en statusverhogende objecten meegaf (rozenkransen, kruisbeelden, bijbeltjes e.d.), verschoof de focus in de 20e eeuw naar persoonlijke, emotionele herinneringsobjecten (zakhorloges, sieraden, brillen e.d.). Muntgeld heeft het altijd goed gedaan: soms uit bijgeloof (om de veerman te betalen), soms als symbolische laatste gift. Weer wat later werden grafgiften intiemer en informeler: familiefoto's, brieven en tekeningen, haarlokken en knuffels.

En ook voorwerpen die verwezen naar beroep of hobby van de overledene, zoals onderscheidingen, medailles en gereedschap.
Mede door de toename rond 2000 van de populariteit van cremeren kwam er een strengere milieuwetgeving en veranderde ook de aard van de grafgiften. Grafgiften mogen niet zomaar worden meegegeven omdat de grond en het grondwater niet vervuild mogen worden.
Spullen in een kist of graf moeten in de natuur volledig en milieuvriendelijk kunnen afbreken. Objecten van plastic, batterijen, pacemaker, electronica of materialen die schadelijke gassen uitstoten bij verbranding, mochten vanaf de late 20e eeuw steeds vaker niet meer mee de kist in. Wat wel als grafgift mag worden meegegeven zijn persoonlijke brieven of tekeningen (van papier), katoenen knuffels of kledingstukken en bloemen. En een voorwerp van onbewerkt hout zou dus ook mee mogen in de kist.

grafgiften *op* het graf

Omdat men de geliefde overledene toch graag iets wil meegeven, is het meegeven van een grafgift van ***in*** het graf naar ***op*** het graf verschoven. De drang van de mens om een graf te markeren en iets achter te laten, blijkt zeer hardnekkig. Dat is heel goed te merken op natuurbegraafplaatsen, waarin alleen een houten schijf met naam en data is toegestaan.
Personeel van een natuurbegraafplaats maakt dagelijks een rondgang om de graven te ontdoen van ongewenste grafgiften, die weer mogen worden opgehaald.
De meeste reguliere begraafplaatsen hebben regels over wat wel en niet mag worden geplaatst op het graf en dat varieert van begraafplaats tot begraafplaats. Een grafteken is altijd toegestaan en deze kun je heel persoonlijk en uniek (laten) maken door te kiezen voor symboliek, materialen, vormgeving en teksten die aansluiten bij het leven van de overledene. Helaas zijn er begraafplaatsen die kiezen voor uniformiteit in de vormgeving van het grafteken. Dan blijft er nog de mogelijkheid van grafgiften over zoals bloemen, knuffels, brieven of persoonlijke voorwerpen op of bij het graf, om hun liefde, respect en rouw te tonen. Soms worden graven, vooral die van kinderen, overladen met frutsels, knutsels en knuffels. Het ritueel helpt bij de verliesverwerking, houdt herinneringen levend en geeft nabestaanden het gevoel dat ze nog iets voor hun overleden geliefde kunnen betekenen.
Sommige grafgiften zijn tijdelijk, zoals de bloemen en bloemenkransen op een graf direct na de begrafenis.

Eindhoven - na de uitvaart & kindergraf

Andere grafgiften liggen langduriger of permanent op een graf. De betekenis en het gebruik van deze grafgiften vallen uiteen in verschillende persoonlijke, culturele of religieuze motieven. Iedere begraafplaats spreekt zijn eigen begraaftaal. Wat je ziet zegt veel over de groep die er begraaft en de rituelen en gewoonten, die men gebruikt. Enkele voorbeelden:
• Op joodse begraafplaatsen is het gebruikelijk om een steentje op het graf te leggen, wat symboliseert dat men het graf heeft bezocht en het toont blijvend respect.
• In Frankrijk bestaan de grafgiften uit porseleinen bloemen, stenen boeken en marmeren plaquettes die op de deksteen staan; het zijn de 'geschenken' voor de dode. Op ieder object zit een plaatje, waarop de relatie van de afzender tot de dode staat vermeld: *à mon epoux, à mon fils, à notre (grand)pére, à notre oncle, à mon copain ...*

Bratislava - joodse begraafplaats

Frankrijk - Domme

• In het Verenigd Koninkrijk bestaat *the British way of mourning* uit een apart soort rouwkrans, die officieel *Funeral Letter Wreath* heet en die na de begrafenis op en rond het graf wordt geplaatst. Het bestaat uit een langwerpig frame, waarop letters van oase (kunstmos) worden bevestigd; in de oase worden bloemen geprikt, al of niet omgeven door gerimpeld gekleurd lint. Over het algemeen wordt de familierelatie in bloemenletters weergegeven: vader (*dad, daddy, papa*), moeder (*mum, mama*), oma (*nan*), opa (*grandad*), maar iedere (eigen)naam is mogelijk. Deze rouwkrans is tijdelijk.

• In Duitsland bestaan de grafbedden voor de grafsteen uit bloembedden, waarop bloemen en planten de grafgiften vormen. De bloembedden bestaan voor twee derde uit vaste beplanting en voor een derde uit beplanting die met de seizoenen wisselt: viooltjes in de lente, geraniums in de zomer, heide in de herfst en een bedekking van naaldboomtakken in diverse kleuren en patronen in de winter.

Groot-Brittannië - Londen

Duitsland - Stuttgart

• In zuidelijk Europa, zoals bijvoorbeeld in Italië en Portugal, verhuist de overledene en gaat kleiner wonen in een huisje op de begraafplaats. De huisjes vormen straatjes, de straatjes een stad: een dodenstad.

De 'huisjes' zijn voorzien van ramen, waardoor je naar binnen kunt kijken naar het meubilair, dat bestaat uit een of meerdere kisten, waar de bewoners zich in hebben teruggetrokken. De kisten zijn bedekt met weelderige kleden of spreien, tot de inrichting behoren allerlei 'geschenken' van de achterblijvers: vaasjes met kunstige bloemstukken, fotolijstjes met foto's van de overledene, verwelkte bloemkransen, knuffels en beeldjes van engelen.

Voor veel raampjes hangen gordijntjes, maar er zijn ook veel kapotte, rafelige en in flarden gescheurde gordijntjes.

Italië - Ravenna

Portugal - Évora

HOUTEN GRAFGIFTEN

Het materiaal van de accessoires, decoraties of geschenken op het graf, grafgiften dus, is zeer divers, het kan variëren van steen, metaal, textiel tot plastic, kunststof, papier of hout.
Wat komen we tegen aan grafgiften van hout?
Ook daarin is een grote variëteit mogelijk: herinneringsbordjes, speelgoed, beeldjes, natuurproducten (takken, stronken), stokken, kruisjes, klompen, zit- en herinneringsbankjes, enz.
Er zijn voorbeelden genoeg.

*Culemborg **

Aalst-Waalre

Eindhoven

Geldrop

Soerendonk

Gemert

Geldrop

Eindhoven

Eersel

Eindhoven

Luyksgestel

Bakel

Nuenen

Eindhoven

Haarlem

Middelbeers

*Laren **

*Kampen - IJsselmuiden **

*Middenbeemster **

*Amersfoort **

Eindhoven

Aalst

Waalre

Heeze

Eersel

Someren

Nuenen

Helmond

Woudrichem

Liessel

Loo

Helmond

Hapert

Deurne

Waalre

Veldhoven

Sterksel

Bakel

Eindhoven

Eersel

Eindhoven

Veldhoven

Eindhoven

Bergeijk

Eindhoven

Eindhoven

Helmond

Eindhoven

Eindhoven

*Schoorl **

Aarle-Rixtel

*Laren **

*Edam **

Veldhoven

Eindhoven

Bakel

Nuenen

Best

Deurne

Eindhoven

Veldhoven

Eindhoven

Eindhoven

Noordwijk

Oudeschild

Waalre

Oirschot

Eindhoven

Eindhoven

Son

** foto's van Annie 't Zand-Boerman met dank*

© Atelier Terre aarde